

Egamberganov Isobek Hamdambek o'g'li

Jizzax Politexnika Instituti

Transport Fakulteti

Transport Vositalari Muhandisligi yo'nalishi 1-kurs talabasi.

Anontatsiya. *Ushbu maqola xorijiy tillarini takomillashtirish to'g'risida g'oyalar hamda yosh avlod uchun kelajak poydevori sifatida samarali medotlar va uning sifatini oshirishdagi o'rni haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar : *Til, Prezidentning xorijiy tilini samaradorligi qarori, el-yurt umidi jamg'armasi Nyunberg universiteti tavsiyalarni, multimediyali vositalari, zamonaviy texnologiya.*

Mamlakatimizda har yili ilm-fanning bir nechta yo'nalishi tanlab olinib, alohida e'tibor bilan rivojlantirmoqda. Chet tillari ana shunday ustuvor sohalari etib belgilangan. Joriy yilda „EL-YURT UMIDI“ jamg'armasi orqali 350 nafar talabani nufuzli xorijiy universitetlarida o'qishi uchun stipendiyalar ajratildi. Bugungi kunda jahondagi juda ko'plab mamlakatimizda o'z ona tillaridan tashqari bir qancha chet tillarni o'rganish davlat siyosati darajasiga ko'tarilmoqda. Bu bejiz emas albatta chunki boshqa xalqlarning urf-odatlarini, turmush tarzi, umuman olganda o'sha xalq qalbini bilish uchun avvalo o'sha xalqning tilini bilish lozim. Mamlakatimizda ham bu borada qator islohatlar amalga oshirilmoqda. Yurtimizda chet tillarini o'rganishga qaratilgan chora tadbirlar bejiz bo'layotgani yo'q. Chunki boshqa tillarni bilishga ehtiyoj bugundan paydo bo'lib qolmasdan balki uzoq o'tmishimizdan ham kata ahamiyaga ega. Mamlakatning siyosiy, iqtisodiy, madaniy, ijtimoiy salohiyati va uning xalqaro miqyosdagi munosabatlari hamda hududiy va global tarmoqqa aloqadorlik darajasi xorijiy tillarni o'qitish masalalariga hamda ularning o'rganish ketma-ketlik tartibiga ham ta'sir etadi. Xorijiy tillarni o'rganish jarayonida birinchi chet tili sifatida ko'pincha foydalilik mezonini bo'yicha eng muhim bo'lgan til ustuvor hisoblanadi-bugungi kunda ingliz tili dunyoni egallab bormoqda.

Barchamizga ma'lumki, til o'zaro muomila, aloqa vositasi, tafakkur qirolidir. Dunyo xalqlari uchun o'z ona tili ularning beboho qadriyati millatning g'ururi. O'sib kelayotgan yosh avlodni har tamonlama barkamol etib tarbiyalash, ularning zamonaviy bilim va kasb hunarlarini puxta egallashi borasida barcha sharoit va imkoniyatlar yaratilgan.

Yevropadagi „yevropacha ko'p tillik“, tushuncasi ostida ikkita zamonaviy xorijiy tilni egallash maqsadida qilinsa, unda navbatdagi chet tillarni o'rganish uchun birinchi chet tilining ahamiyatiga yanada ko'roq e'tibor berilishi lozim. Bu ayniqsa, bolalar bog'chalari tayyorlov maktablari yoki boshlang'ich maktablarda birinchi chet

tilini o'qitish uchun muhim sanaladi, chunki birinchi chet tili navbatagi xoriji tillarni o'rganishga yo'l ochib berishi lozim. Ota onalar ko'p hollarda ingliz tilini o'rganish oson, u global aloqa vositasi sifatida farzandlarning kelajakda o'qish va kasb sohalarda martabaga erishish uchun yaxshi zamin yaratadi deb ishonganlari uchun uni birinchi chet tili sifatida o'qitilishini talab qiladilar. Biroq, ular ingliz tilidan tashqari butunlay boshqa tillar keng foydalanadigan hududlarda jamiyatning o'zgaruchanligi va tezkorligi hududiy ehtiyojlaridan kelib chiqib ingliz tili birinchi chet tili sifatida boshqa chet tillarni o'rganishga bo'lgan qiziqishga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligi to'g'risida mulohaza qilib ko'rmaydilar. Ammo aksincha chet tillarni o'rganishni boshlashda boshqa bir chet tili bolalariga mos va uzluksiz tarzda o'rgatilsa mazkur chet tiliga va til o'rgatilayotgan mamlakatning madaniyatiga nisbatan shaklanadi. Bunday holatda ingliz tili ma'kum bir vaqt o'tib, chamasi uch yoki to'rt yilladan keyin, tez suratlarda o'rganilishi mumkin, shunda ingliz tili bo'yicha kutilgan bilim darajasi bosqichiga erishishga hech qanday putur yetmaydi. Til siyosati nuqtai nazaridan qaraganda hududiy ko'p tillilik konsepsiyasi tillarni tanlash va ularni o'rganish ketma-ketligi to'g'risidagi turlicha mulohaza yuritishga imkon beradi. Bolaning individual muloqat yuritish va bilim olishiga bo'lgan ehtiyojlarini jumladan uning kelajakdagi shaxsiy va kasbiy intilishlari diqqat markazida turadi. Bundan kelib chiqadiki bolalarda hududiy jihatdan muhim bo'lgan ko'p tillilik pro'fillarini rivojlantirish uchun chet tili darslarini va tillar ketma-ketligini ko'p qirrali va o'zgaruvchan qilib tashkil etish zaruriyati tug'iladi.

TAVSIYALAR;

O'rganish uchun taklif etiladigan chet tillari bolalarga tanlash imkonini berish uchun turli xil bo'lishi lozim.

Tillar ketma-ketligi individual va hududiy ko'p tillikni inobatga olgan holda o'zgaruvchan bo'lishi lozim.

Birinchi chet tili uzluksiz o'rgatib borilishi lozim.

Jamoatchilik bilan ishlash orqali, ayniqsa ota-onalar chet tillar ketma ketliginin til o'rganish jarayoniga ta'siri to'g'risida to'liq xabardor bo'lishi lozim.

Agar ingliz tili birinchi chet tili bo'lsa, u navbatagi chet tillarini o'rganish uchun alohida ma'suliyatini o'z zimmasiga olish hamda boshqa tillarni o'rganish uchun zamin yaratilishi lozim.

Prezident tomonidan farmoniga binoan „O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqish chora tadbirlari to'g'risida“ giPQ 5117-son qarori imzolandi.

-umumiy o'rta, o'rta maxsus va professional ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan barcha xorijiy tillar o'qituvchilariga Davlat byujetidan zamonaviy adabiyot, darslik o'quv qo'llanmalar sotib olishi uchun 1mln so'mdan mablag'lar ajratildi;

-umumiy o'rtta o'rtta maxsus va professional ta'lim muassasalarida xorijiy tildek mutahassislik fanlaridan dars beradigan B2 va undan yuqori darajadagi xalqaro sertifikatgaega o'qituvchilarga qonunchilik hujjatlarida nazarda tutilgan ustamalar tatbiq etiladi; va boshqalar.

Chet tillarini o'rganishda zamonaviy texnologiyalarni qo'llashdan asosiy maqsat fanni oson o'zlashtirishga ko'maklashish hisoblanadi. Bunda ma'lum bir manbani eshitib tushinish, uni nuqta ifodalash, o'qib tushunish hamda yozma tarzda ifodalash muhimdir. Zamonaviy texnologiyalarda pedagogik jarayon o'qitishning shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar asosida oshirilishi muhim omil sanaladi. Bu usul ishni samaradorligini yaxshilashga yordam beradi. O'qituvchilar bo'sh va ijodiy vaqtni o'zini rivojlantirishga sarflashi mumkin. Bugungi kunda zamonaviy yondashuvlarning eng keng tarqalgan usuli asosan darsda multimedialardan foydalanishdir. Chet tillari o'qituvchilarning multimediali ishlari haqiqiy virtual maydonda uzoq vaqt qolishiga to'g'ri keladi, muloqat jarayonini o'rganishni yengillashtiradi, bunda multimediali manba qiziqarli bo'lsa uni o'rganish ham oson bo'ladi. Chet tilini kompyuter yordamida tilning to'rt ko'nikmasi asosida shakllanib boradi. Hozirgi kunda til o'rganish uchun nafaqat pullik kurslar balki internet vositasi orqali har xil turdagi tilni o'rgatish dasturlari ishlab chiqilib yosh avlodlarga ko'nikma natijasida bilim olishga yordam berib kelmoqda.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak axborat texnologiyalari taraqqiy etgan davrda yashayabmiz, ushbu qulayliklardan oqilona foydaangan holda chet tillarini barcha uchun tushunarli tarzda o'rganish lozim. Demak texnologiyalarni joriy qilish o'qitish uslublarini davr talablariga javob berishini ta'minlash asosiy vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xorijiy Universitetlarning Nyurenberg tavsiyalari.
2. Prezidentimiz SH. Mirziyoyev tasdiqlagan qarorlari.
3. Jo'raboyev B.B O 2020 yil Chet tilini o'qitishda kommunikativ yondashuv.
4. Maxmudov Q 2020 O'zbek xorijiy tillar tasnifi.
5. Jalilov J. Toshkent 2012 yil Chet tili o'qitish metodikasi.
6. Otaboyev M. Elektroniy 2017 yil Chet tilini o'qitishda zamonaviy innovatsion texnologiyalardan foydalanish va uning samaradorligi.